

Výroční zpráva Archivu Českého rozhlasu o činnosti za rok 2020

Archiv Českého rozhlasu, zařazený v kategorii specializované archivy, je ze zákona povinen zveřejnit výroční zprávu o své činnosti v informačních systémech s možností dálkového přístupu.

Sídlo archivu a kontakty:

Archiv Českého rozhlasu

Římská 13

Praha 2

120 99

tel.: 221 553 303, 221 553 310

e-mail: archivy@rozhlas.cz/archiv/portal

Zřizovatel archivu – sídlo a kontakty:

Český rozhlas

Vinohradská 12

Praha 2

120 99

zřízen zákonem č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu

IČ: 45245053

DIČ: CZ45245053

Akreditace podle zákona č. 499/2004 Sb.: akreditace byla udělena na základě rozhodnutí Odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra ČR ze dne 5. září 2007 (Č.j. AS-440/1-2007).

Výroční zpráva Archivu Českého rozhlasu za rok 2020 (dále jen zpráva) byla vyhotovena na základě odst. (1) a (2) § 62 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zpráva byla rovněž vyhotovena v souladu s metodickým návodem odboru archivní správy Ministerstva vnitra ČR (Č.j. AS-366/1- 2005) – metodika zpracování výročních zpráv specializovaných, bezpečnostních a soukromých archivů.

OBSAH

- I. Personální podmínky archivu
- II. Celkové množství uložených archiválií
- III. Výběr, zpracování a využívání archiválií
 - III. 1. Výběr archiválií
 - III. 2. Zpracování archiválií
 - III. 3. Využívání archiválií
- IV. Stav archiválií
- V. Konzervace a restaurování archiválií
- VI. 1. Výzkumné projekty
- VI. 2. Spolupráce s dalšími institucemi

I. Personální podmínky archivu

Archiv Českého rozhlasu (dále jen AČRo) je součástí odboru Archivních a programových fondů (APF), organizačně začleněného do úseku Výroba. Podle zákona o archivnictví má statut specializovaného archivu a od 5. září 2007 je uznán jako akreditovaný archiv.

V roce 2020 byl systematizovaný i skutečný stav zaměstnanců AČRo stejný jako ve druhém pololetí roku 2019, to je 18 zaměstnanců. Ve funkci vedoucí pokračovala Mgr. Eva Ješutová. Pokud jde o funkční zařazení zaměstnanců, je následující: 1 vedoucí, 1 archivář – specialista, 10 archivářů, 1 kurátor sbírky (resystemizace vráceného místa pracovníka dokumentace), 3 zvukoví technici (zvukaři), 1 odborný redaktor a 1 programově provozní pracovník. Z toho 7 zaměstnanců má vysokoškolské vzdělání (převážně v oboru historie), 1 vyšší odborné s hudebním zaměřením, 8 zaměstnanců úplné středoškolské a 1 základní vzdělání. Trvalým problémem v personální oblasti je nedostatečné finanční ohodnocení, platy zaměstnanců Archivu i přes mírné navýšení stále výrazně zaostávají za celorozhlasovým průměrem.

II. Celkové množství uložených archiválií

AČRo vede v základní evidenci Národního archivního dědictví (dále jen NAD) 50 evidenčních listů NAD v primárním členění na zvukové a písemné archiválie.

AČRo pečuje celkem o 4530,78 bm archiválií, z nichž je 2961,68 bm zpracováno a 1569,10 bm nezpracováno. Z toho je inventarizováno 459, 98 bm. Základní evidence archivních pomůcek AČRo nabízí celkem 47 průběžně aktualizovaných archivních pomůcek.

Zvukové fondy zahrnují fond AF (Archivní fond), fond DF (Dokumentační fond), fond HF (Hudební fond), fond RN (Rozhlasové noviny), fond RF (Radiofórum), Český rozhlas 6 (2002-2011), fond KF (Kořistní fond), fond gramodesek Lyry Pragensis, 4 sbírky standardních gramodesek (A, B, C a tzv. Preissova sbírka) a fond Komenium.

Písemné dokumenty jsou tvořeny následujícími fondy: P (rozhlasové přednášky z let 1926-1941), fond H (scénáře rozhlasových her z let 1926-2020), fond D (tzv. deníčky – texty krátkých odvysílaných relací 1941-1992), fond PZ (texty politického zpravodajství 1945-1999), fond PL (tzv. vysílací plachty 1945-2020), fond BBC – Londýn (texty válečného vysílání čs. programu na vlnách BBC z let 1940-1945), fond Bojovníků rozhlasu (1945-1947), správní materiály (historické fondy HM a SM z let 1923-1958), fond Krátkovlnného vysílání (1936-1945), fond Děti a mládež (1930-1961), fond Studijního oddělení (1950-1993), fond Výzkumného oddělení (1960-1975), fond Vedení Československého a Českého rozhlasu (1961-2006), fond osobních spisů zaměstnanců rozhlasu (1923-2019), 9 pozůstalostních sbírek významných rozhlasových pracovníků (Josef Kolář, Josef Branžovský, Dalibor Chalupa, Zdeněk Mančal, Miloslav Disman, František Kocourek, Jiří Hraše, František Kožík, Pavel Jurkovič, Jindřiška Klímová), rukopisy partitur, libreta, fond starých tisků a opisů hudebnin, fotosbírka, fond Symfonického orchestru Č(s)Ro (1930-2016), Festivaly a

soutěže (1960-2011), Rada Českého rozhlasu (1992-2004) a sbírka Plakáty, banery, diplomy (1928-2019).

III. Výběr, zpracování a využívání archiválií

Činnost Archivu v r. 2020 výrazně ovlivnily dvě vlny koronavirové epidemie. Od poloviny března do konce června pracovali zaměstnanci v režimu home office, na pracovišti mohli být přítomni pouze jeden zvukař a jeden archivář, zajišťující služby pro vysílání. Během druhé vlny, od října do konce roku, byly zrušeny i služby a veškeré činnosti byly zajišťovány distančně. Na pracoviště mohli zaměstnanci docházet pouze v nezbytných případech a na omezenou dobu. Tím byl zásadně omezen nebo zcela znemožněn výkon řady archivních činností. V rámci home office vykonávali zaměstnanci pouze činnosti, které nejsou spojené s dostupností fondů nebo při nichž lze využít zdigitalizovaných dokumentů. Nebylo možné pokračovat např. v pořádání fondů, v digitalizaci písemných a zvukových dokumentů, přepisu historických nosičů, aktualizaci lokačních plánů či inventárních soupisech fondů a sbírek, ke kterým nejsou dokumenty nebo pomůcky dostupné v elektronické podobě. Zredukovaly se práce na další fázi projektu mujROZHLAS. Bez omezení poskytoval Archiv po celý rok pouze dokumenty pro tvorbu pořadů, do vysílání, pro iRozhlas a pro multimediální webové stránky.

Na základě mimořádného exportu dat ze systému evidence národního archivního dědictví PEVA, který proběhl v září r. 2019, vznikl chybový protokol a následně Archiv provedl opravy detekovaných chyb. Neuskutečnily se plánované cesty do regionálních studií, což je problém hlavně v případě ČRo Brno, kde je třeba pomoci s uspořádáním rozsáhlého archivu studia. Díky rozšíření kapacity depozitářů pokračovala redislokace fondů a aktualizace lokačních plánů. Ve spolupráci s Filmovými laboratořemi ve Zlíně se podařilo vyvinout speciální technické zařízení a zdigitalizovat i jeden pás posledního ze zvukových

formátů (mechanicko-optické pásy Philips-Miller), který v ČRo dosud nebylo možné převést do digitální podoby kvůli absenci technického zařízení. V budoucnu to umožní digitalizaci stovek minut unikátních a dosud jinak nedostupných rozhlasových záznamů, které jsou uloženy nejen v depozitářích rozhlasu v Praze, Brně nebo Bratislavě, ale i v Národním technickém muzeu.

V rámci vytváření centrálního slovesného katalogu pokračovala digitalizace zapůjčených křestních listů k neevidovaným pořadům umělecké slovesnosti. Bylo naskenováno a do Digitálního archivu uloženo dalších 5 432 souborů písemných dokumentů (texty zpravodajských relací, scénáře, křestní listy) a 609 stran historických dokumentů (Pražské povstání či prvorepubliková pamětní kniha Radiojournalu). Kromě toho byly naskenovány původní přírůstkové knihy, kartotéky a další dílčí podklady k fotosbírce (9 155 stran). Skartováno bylo 8 bm duplicitních a bezvýznamných písemností. Pokračovala revize fondu osobních spisů. Pro plánovanou skartaci spisů bylo zkontrolováno a do seznamu zaneseno 20 961 údajů k bývalým zaměstnancům. Zároveň byl proveden výběr těch spisů, které budou skartovány. Zahájeno bylo zpracování pozůstalosti Pavla Jurkoviče a správních materiálů starší provenience (cca 20 bm). Pokračovalo třídění a pořádání materiálů, detailní inventarizace fondu přednášek z vysílání BBC 1940–1945.

Při systematické digitalizaci fotosbírký bylo postupně očištěno, odplísňeno, zdigitalizováno, případně zrestaurováno a následně bezpečně digitálně uloženo více než 200 archivních fotografií. Byly zpřesněny dokumentační i technologické postupy pro jejich zpracování od očištění, dezinfekce a uložení do nových archivních obalů, přes katalogizaci, digitalizaci, restaurování až po optimalizaci podmínek pro jejich dlouhodobou archivaci. Zdigitalizované a zrestaurované, často naprosto unikátní fotografie se využívají pro interní potřeby ČRo (hlavně na webu) i pro komerční účely.

III. 1. Výběr archiválií

V oblasti předarchivní péče se pozornost zaměřila především na metodiku, odborné konzultace a skartaci. Spisovna zaevidovala 42 předávacích protokolů, skartováno bylo 10 bm materiálů s prošlými skartačními lhůtami. Přírůstek Archivu činil 17,3 bm písemných a zvukových dokumentů.

III. 2. Zpracování archiválií

Činnost Archivu se v r. 2020 v době běžného provozu stejně jako v předchozích letech zaměřila na plnění odborných činností vyplývajících z platné legislativy, na podporu celorozhlasových projektů a programové tvorby a systematické zpracování dosud opomíjené rozsáhlé fotosbírky. Intenzivně pokračovala práce na projektu mujRozhlas. Kromě revize a oprav záznamů zpravodajského charakteru se Archiv věnoval dalšímu výběru a korektním popisům pořadů z oblasti publicistiky a umělecké slovesnosti, především u odvysílaných archivních pořadů. Tyto činnosti odčerpávaly značnou pracovní kapacitu Archivu. Pro tvorbu pořadů, do vysílání, pro iRozhlas, pro multimediální webové stránky, pro Radiotéku a Radioservis poskytoval Archiv průběžně zvukové, písemné i obrazové dokumenty.

Do Archivu přibylo celkem 472 pevných nosičů. Zvukaři zpracovali dokumenty o celkové stopáži 367 600 minut. Do digitálního archivu bylo naimportováno 4 972 zvukových dokumentů a 100 981 zpravodajských příspěvků ČRo Radiožurnál. Zdigitalizováno bylo 1 583 gramodesek z historické sbírky. Pokračoval import pořadů ČRo Plus, uloženo bylo 2 296 dokumentů a vypáleno 64 CD. Trvala spolupráce s Národním archivem, pro který rozhlas na základě dohody provedl přepisy záznamů uložených na magnetofonových pásech. Zdigitalizováno a předáno včetně kompletní dokumentace bylo 143 pásů.

Do databáze informačního systému ČRo AIS přibylo 4 393 nových vět, editováno a opraveno bylo 31 258 vět a do tzv. balíčků bylo propojeno 4 955. Podstatnou část editovaných

záznamů tvoří revize dat určených pro projekt mujRozhlas. V databázi digitálního archivu byly doplněny chybějící popisy u 2 297 titulů signatury AF, 465 titulů signatury DF a u 6 080 přednášek byl doplněn autor. Veškeré zkatalogizované dokumenty byly zkontrolovány poslechem (67 200 minut), případné technické závady, nepřesnosti a chyby v popisu odvysílaných archivních záznamů byly průběžně odstraňovány. Korektní popisy odvysílaných archivních záznamů zajišťoval Archiv pro všechny stanice ČRo, včetně regionálních. Opravil, případně nově zpracoval popisy archivních pořadů pro čtyři řady Rádía Retro – Šťastné a veselé, Zlatý fond, Sami doma, Karel Weinlich. Časově náročné je především dohledávání chybějících údajů ze všech dostupných zdrojů, aby záznam splňoval současná kritéria. Práce v režimu home office tento stav ještě více zkomplikovala. Na základě provedených oprav se uskutečnila aktualizace db AIS i dalších evidenčních podkladů. Do inventárního soupisu gramodesek bylo zapsáno 449 položek Lyry Pragensis a 1 118 duplikátů. Do soupisu komerčních nosičů přibýlo 34 položek. Dle nových Základních pravidel pro zpracování archiválií MVČR bylo s využitím digitalizovaných původních pomůcek (přírůstkové knihy, křestní listy a lístkové katalogy, náhledy v DA) zkatalogizováno 2 300 archivních fotografií.

III. 3. Využívání archiválií:

Omezení se citelně dotklo provozu archivní badatelny, která byla po dobu šesti měsíců zcela uzavřena. Navštívilo ji a prezenčních služeb využilo 63 mimorozhlasových badatelů (106 návštěv). Přes uzavření badatelny Archiv vycházel maximálně vstříc především badatelům z řad studentů. Elektronicky byly služby poskytnuty dalším 536 zájemcům (vyhledávání, rešerše, ověřování, zasílání zdigitalizovaných dokumentů přes úschovnu, speciální aplikaci apod.).

Archiv zpracoval přes 900 rešerší a zajistil 9 exkurzí spojených s výkladem o historii rozhlasu, o poslání a činnosti Archivu a ukázkou práce s historickými nosiči. Pro programové a provozní účely poskytli zvukaři 5 539 zvukových dokumentů, ostatní zaměstnanci zajistili 172 výpůjček. Stále stoupá počet výpůjček odbavovaných elektronicky prostřednictvím Daletu nebo rozhlasové úložny. Fyzicky bylo zapůjčeno 42 gramodesek. Odbaveno bylo 18 zakázek pro licenční referát. Z písemných fondů bylo zapůjčeno 526 programových textů, 345 fotografií a 196 ks osobních spisů. Z dalších 12 osobních spisů byly poskytnuty informace.

Výrazně se rozšířil počet pořadů s využitím archivních zdrojů pro ČRo 2. Archiv kompletně připravil 40 premiér a 12 repríz pořadu Úsměvy z Archivu. Pro nedělní Kolotoč bylo vytvořeno 53 pětiminutových pořadů Archivní tajemství a stejný počet archivních hádanek. Dále Archiv dodal sedm hodinových pořadů Poklona, pane/(paní..., které jsou věnovány především významným hereckým osobnostem (J. Werich, J. Sovák, V. Brodský, M. Šimek, R. Hrušínský, K. Weinlich, T. Sláma). Výběrem ukázek, konzultacemi, střihem a výběrem hudby se podílel na pořadech Repete pro ČRo 3. Fondy a sbírky i činnost Archivu ČRo byly opakovaně představeny širší veřejnosti v rozhlasových pořadech Leonardo Plus. Ve vysílání k 75. výročí Květnového povstání a konce druhé světové války, ve kterém byly užity autentické zvukové dokumenty, byli hosty v živém vysílání i dva zaměstnanci Archivu.

Po převedení webových stránek APF z původního webu do systému Drupal byla provedena kontrola obsahu. Pro oživení rubriky Rozhlasové osobnosti byly již publikované texty doplněny fotografiemi. Nově bylo publikováno sedm samostatných článků: o americkém náletu na Prahu v únoru 1945, o zrovnoprávnění žen a uzákonění jejich hlasovacího práva v únoru 1919, o pohřbu A. Jiráska, o Cyrilu Machovi, Emanuelou Moravcovi, o meziválečném rozhlasu a péči o

nevidomé, vánočním stromu republiky. Další dva články jsou součástí seriálů: o Josefu Pekařovi (Prvorepublikové dějepisectví u mikrofonu) a o velké hospodářské krizi (Češi v ohrožení!). Pro projekt mujRozhlas bylo v rámci rubriky Zvuk dne vybráno a publikováno 200 zvukových dokumentů a fotografií. Byla spuštěna webová verze revue Svět rozhlasu, kde kromě vybraných starších příspěvků bylo publikováno pět nových článků a jedna recenze.

IV. Stav archiválií

Celkové množství archivních souborů, které má AČRo ve své základní evidenci NAD, je klasifikováno jako nepoškozené.

V. Konzervace a restaurování archiválií

Vlastní konzervátorskou dílnu AČRo neprovozuje, avšak v souvislosti s digitalizací provádí v omezené míře restaurování zvukových archiválií a konzervaci a restaurování fotografií. Spolupracuje s Oddělením péče o fyzický stav archiválií Národního archivu. Podařilo se dokončit úpravy v dezinfekční komoře, která díky specifickým a trvale monitorovaným klimatickým podmínkám bude sloužit hlavně jako konzervátorské a dezinfekční pracoviště při digitalizaci fotosbírk. Vzhledem k tomu, že disponuje nejlepšími stabilními klimatickými podmínkami pro dlouhodobou archivaci (12 - 16° C, 30 - 40% RH) v celém ČRo, bude využito i pro uložení nejvzácnějších a často nejstarších obrazových a zvukových archiválií. Podařilo se snížit kolísání teploty a relativní vlhkosti mimo přípustnou toleranci v depozitářích Archivu. Ve spolupráci se Správou budov byl zprovozněn systém průběžné analýzy a monitoringu složení vzduchu, díky němuž lze nově sledovat až 7 hodnot složení a čistoty klimatu, a tím předcházet zhoršování fyzického stavu archiválií.

VI. 1. Výzkumné projekty

AČRo se v r. 2020 neúčastnil žádného výzkumného projektu. Stále ale platí, že do budoucna by rád inicioval výzkumný projekt s mezinárodní účastí na téma archivace, digitalizace a restaurování zvukových záznamů Philips-Miller.

VI. 2. Spolupráce s dalšími institucemi

V r. 2020 pokračovala spolupráce s Národním archivem, pro který Archiv zajišťuje na základě smlouvy digitalizaci zvukových záznamů uložených na magnetofonových pásech. Archiv dále spolupracoval s Českou televizí, Národním muzeem, Ústavem pro studium totalitních režimů, Syndikátem novinářů, Rozhlasem a televizí Slovenska, vysokými školami (UK, JAMU, DAMU, ÚPOL, MU) a dalšími kulturními a vzdělávacími institucemi.

Účast zaměstnanců Archivu na konferencích a seminářích v r. 2020 znemožnila pandemie koronaviru, kvůli níž byla většina akcí zrušena.

Zástupce Archivu se aktivně účastnil činnosti v pracovní komisi specializovaných archivů pro přípravu nového zákona o archivní a spisové službě při České archivní společnosti. Pro chystanou spolupráci s časopisem *Dějiny a současnost* v roce 2021 byl vypracován dramaturgický plán a provedena rozsáhlá rešerše.

V Praze dne 25.2.2021

Zpracoval: Mgr. Eva Ješutová
Vedoucí Archivu ČRo